

Praktyczne konsekwencje interpretacji natury niepewności

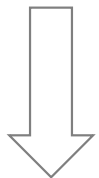

**dr Agnieszka Dziubińska
Uniwersytet Ekonomiczny
w Katowicach**

Rozwój założeń programów naukowych

Podejście do badań zgodne z kartezjańskimi fundamentalnymi zasadami wyjaśnienia („*paradigm of simplification*” m.in.):

- zasada uniwersalnego determinizmu
- zasada redukcji
- zasada dysjunkcji

PORZĄDEK (Order)

*BRAK PORZĄDKU –
- INNEJ NATURY PORZĄDEK
(Unorder)*

Podejście zgodne z teorią o złożoności (m.in.):

- wyłanianie zjawisk
- wrażliwość na warunki początkowe
- brak lub ograniczony determinizm
- zasada otwartości na szerokie spektrum zjawisk

Krajobraz zarządzania

- Podejście projektowe (*Taylor, Hammel*)
szkoły: projektowania, planowania, pozycyjna
- Myślenie systemowe (*Senge, Peters, Ackoff*)
szkoły: przedsiębiorczości, poznania, uczenia się, władzy, kultury, otoczenia
- Matematyczna złożoność (*Axelrod, Kauffman*)
proste reguły (ABM)
- Złożoność społeczna / kontekstualna (*Stacey, Cilliers, Juarrero*)
(zbieżna w wielu punktach z postmodernizmem)

Złożone systemy adaptacyjne

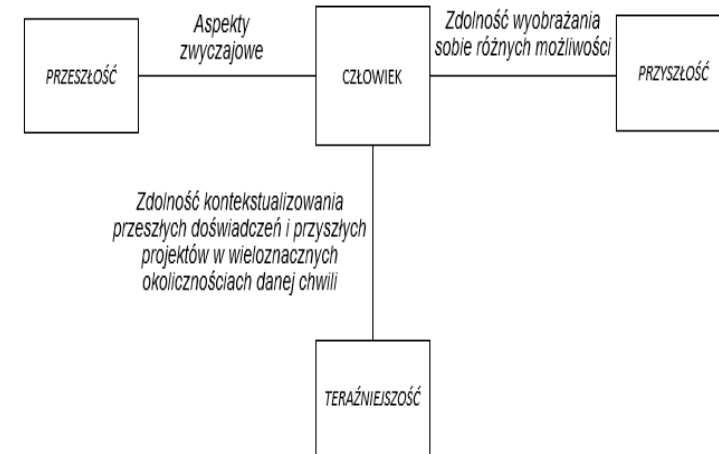
- Są to systemy otwarte i są dalekie od warunków równowagi.
- Systemy te składają się z dużej liczby, wchodzących w dynamiczne interakcje elementów.
- Interakcje są nieliniowe i zwykle mają mały (krótki) zasięg.
- Każdy element może wpływać lub ulegać wpływom każdego innego elementu.
- Poszczególne elementy nie mają wiedzy o zachowaniach całego systemu, w którym są osadzone.
- Systemy złożone mają swoją historię (pamięć).

Złożoność systemów społecznych

➤ Ograniczenia w stosowaniu prostych reguł (m.in.)

- Ludzie podejmują decyzje na podstawie wzorców
- Ludzie nie są ograniczeni do jednej „tożsamości”
- Ludzie nie są ograniczeni w działaniu do reguł determinowanych z góry
- Ludzie nie są ograniczeni do działania na podstawie lokalnych wzorców (znaczenie abstrakcji)

➤ Symulacje mogą być wykorzystywane jako narzędzie do eksploracji możliwości i generowania pomysłów lecz nie jako narzędzia do wytyczania kierunków działań (symulacje odnoszą się do przedmiotu symulacji zawsze w ramach sztucznych założeń, które pozwalają uwzględnić ograniczoną liczbę opcji i ograniczoną liczbę zdarzeń występujących w danym momencie)

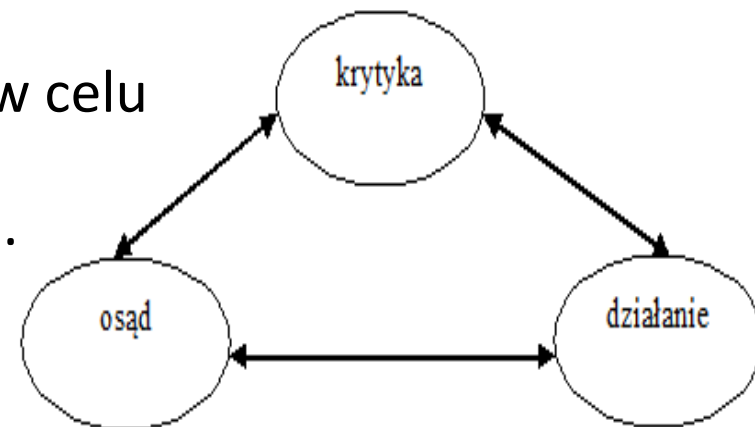
Interwencja systemowa

(w miejsce niezależnej obserwacji)

➤ *Interwencja - celowe działanie agenta mające na celu zmianę (Midgley)*

- Krytyka (critique), w szczególności w zakresie granic, tj. refleksja nad wyborem pomiędzy granicami i związanymi z nimi wartościami.
- Osąd (judgement) na temat teorii i metod, które mogą być najbardziej odpowiednie.
- Działanie (action), czyli implementacja metod w celu (kreowania) poprawy, której jednak znaczenie nadają różni aktorzy w ich lokalnym kontekście.

➤ *Naukowa obserwacja jako szczególna forma interwencji – obserwacja podejmowana celowo, dla spowodowania zmiany w wiedzy lub/i praktyce społeczności*

Interpretacja natury niepewności

(krytyczne studia literatury)

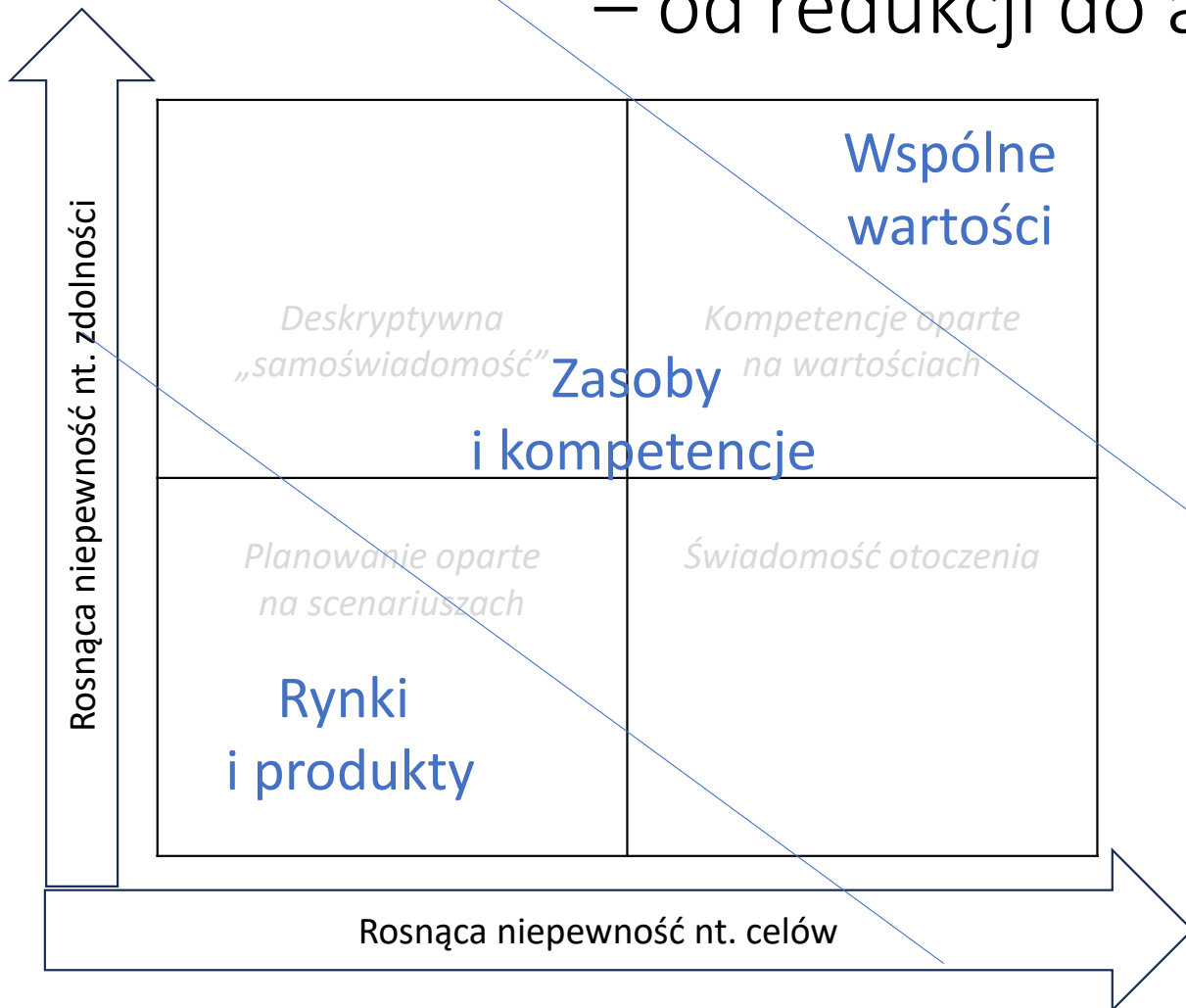
<i>Perspektywa interpretacji</i>	<i>Charakterystyka interpretacji (Na podstawie: K. Jędralska)</i>
Ujęcie behawioralne [Kahneman, Tversy 2017, Kozielnicki 2004, Nosal 2001, Koźmiński 2004, Urbanowska-Sojkin 2013]	Lokuje niepewność w umyśle menedżera jako stan zespolony, będący wypadkową czynników wewnętrznych (podmiotowych) oraz zewnętrznych (sytuacyjnych), indukowanych przez złożoność i dynamikę otoczenia. Na którą składa się: (1) Niepewność wewnętrzna: wywnioskowanej lub doświadczanej. (2) Niepewność zewnętrzna jest rezultatem luki wiedzy uwarunkowanej kontekstem rosnącej złożoności i dynamiki otoczenia. Wzajemne zespalanie się niepewności (singularnej i dystrybutywnej) oraz wewnętrznej (wywnioskowanej i doświadczanej) objawia się w postaci niepewności złożonej (niepewności uogólnionej).
Ujęcie strukturalne [de Wit, Meyer 2007, Heisenberg 1979, Eisenhardt, Sull 2006]	Wyróżnia niepewność: podmiotową, przedmiotową, relacyjną. 1) Niepewność podmiotowa wynika z ograniczeń poznawczych decydenta, które są wypadkową kilku źródeł: (1a) Ograniczonej zdolności pozyskiwania informacji, uwarunkowanej wycinkowością obserwacji zmysłowych. (1b) Ograniczonej zdolności przetwarzania informacji, wynikającej stąd że umysł ludzki potrafi przetworzyć skończoną ilość informacji w jednostce czasu. (1c) Ograniczonej zdolności magazynowania informacji, oznaczającej, że zapamiętanie wszystkich zdarzeń i okoliczności jest poza zasięgiem naszego mózgu. 2) Niepewność przedmiotowa wiąże się z dynamiką zasobów, umiejętności i kompetencji, a zwłaszcza z ich ograniczonością/nadmiarem oraz utratą ich kontrolowalności. 3) Niepewność relacyjna, powstająca na styku organizacja–otoczenie przez złożoną sieć interakcji między organizacją a jej interesariuszami.
Ujęcie procesualne [Courtney, i in. 2006, Mesjasz 2008, Rokita 2009, Bratnicki 2007, Walliser 2008]	Traktuje niepewność jako continuum między całkowitą niejasnością i dość jasną przyszłością Poziom pierwszy – dość jasna przyszłość. Poziom drugi – różne możliwe kierunki rozwoju wydarzeń w przyszłości. Poziom trzeci – przedział możliwych zdarzeń w przyszłości. Poziom czwarty – całkowita niejasność.

Re-interpretacja natury niepewności

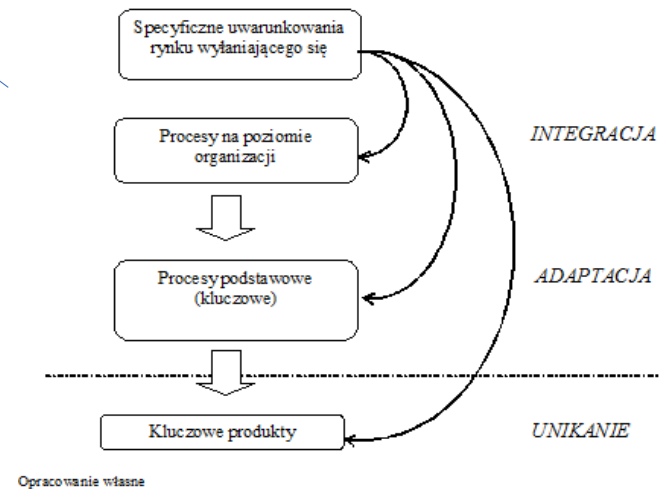
(perspektywa interwencji systemowej)

<i>Założenia (filozofia nauki)</i>	<i>Elementy interwencji systemowej</i>	<i>Interpretacje niepewności</i>
Osądy ontologiczne (porządek – brak porządku)	Krytyka granic (i związanymi z nimi wartości)	Interpretacje procesualne (poziomy natężenia niepewności)
Osądy epistemologiczne (reguły – heurystyki)	Osąd (odpowiednie teorie i metody)	Interpretacje behawioralne (zespoleony stan w umyśle menedżera) <i>Rola schematów</i>
Osądy prakseologiczne (ekologia działań)	Działanie (implementacja metod dla osiągnięcia poprawy)	Interpretacje odnoszące się do struktury (niepewność podmiotowa, przedmiotowa i relacyjna)

Myślenie o strategii - – od redukcji do absorpcji niepewności

Przykład praktyczny

Praktyka czyni mistrza!

Interakcje są ważniejsze niż elementy

dr Agnieszka Dziubińska
Uniwersytet Ekonomiczny
w Katowicach

E-mail:

agnieszka.dziubinska@ue.katowice.pl

